

Albionia Soba

**СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК**

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. VIII св. 7-10

БЕОГРАД 1957

СА Д Р Ж А Ј

	Страна
1. <i>А. Бешић</i> : Једна научна и практична потреба	201—204
2. <i>М. Сивановић</i> : Опредебе самосталних речи	205—225
3. <i>В. М. Мићковић</i> : Откуда Филипу Вишњићу презиме <i>Вишњић</i>	226—232
4. <i>С. Матић</i> : Једна необична употреба предлога	233—235
5. <i>И. Груић</i>: Разлика између предлога <i>због</i> и <i>услед</i>	236—241
6. <i>В. М. Мићковић</i> : О називу <i>сабља димичкиња</i>	242—245
7. <i>С. Матић</i> : О значењу: види ми се = чини ми се	246—247
8. <i>Б. К.</i> : О значењу речи „Давор“, шаро, давор ² , добро-моје! ¹	248—250
9. <i>М. С. Лалевић</i> : О појавама безавим за глаголску ренцију	251—258
10. <i>Берислав М. Николић</i> : Запосвен, запослење	259—262
11. <i>М. С. Московљевић</i> : Најзад имамо српско-руски речник	262—268
12. <i>Аница Шаулић</i> : Прилог лексици народних говора	269—285
13. Језичке поуке	286—292

У Р Е Д Б У Ј Е О Д Б О Р

Секретар Уредничког одбора — Бранислав Милановић

— Научно дело —

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА САН

БЕОГРАД

Слог: „Научно дело“, Београд, Вука Караџића 5.
Штампа и повез Графичког предузећа „Академија“, Београд, Космајска 28.

ЈЕДНА НЕОБИЧНА УПОТРЕБА ПРЕДЛОГА

Ова необична употреба налази се у стиху неких народних песама у зборнику Матице хрватске. Те песме су записане скоро све у околини Дубровника; у њима се предлог доста често налази између атрибута и именице: бијеле пред дворе, меке на душеке, зелену у гору, Лимно у бијело, траву на зелену, гори по зеленој (I књ., 306, 308, 397; II, 112, 199, 303, — итд.). Маретић, који је први о томе говорио (Наша народна епика, 39), мислио је да је то по својој вољи правило сам скупљач Матичин, Балдо Главић. Ивпић је поправио Маретића: он је опазио (Наст. вјесник XIX, 41) да се иста таква употреба предлога налази и у песмама других скупљача, опет из исте те околине, у петој књизи Матичиног зборника. То, дакле, није никаква самовоља нити ћуд једног скупљача, него књижевно средство народних певача дубровачкога краја.

Познато је да су такав метрички поступак употребљавали дубровачки песници. Гундулић, на пример, каже: витешкијех од закона (Осман I, 124), и то је употребио ради тога да би постигао слик: она — закона. Немогућно је да је тај поступак прешао од дубровачких песника на народне певаче, немогућно је зато што дубровачка књижевност, уско ограничена на танак образовани слој, највећим делом и нештампана, није могла вршити утицај на народне певаче. У бутарштицима, које, и по времену записивања, и по самим записивачима, стоје много ближе дубровачким песницима, — скоро да нема такве употребе. Опазио сам управо само један пример: Златне у трубље и сребрне (Богишић бр. 58, 49). Али и тај један пример налази се у песми која има очевидно књижевно порекло.

Најприродније је и највероватније да је таква употреба предлога дошла у народно певање из нове књижевности хрватске, пошто је у новијем хрватском песништву такав поступак доста чест. Нисам продубљивао студију у том правцу, али ће неколико

упадљивих примера довољно осветлити ствар. Мажуранић је у Смрти Смаил аге Ченгића (године 1846) дао доста примера тог метричког начина. (Одмах да кажемо да је временски ово угледање народних певача сасвим омогућено: Мажуранићево певање пада у 40-те године XIX века, а Матичин зборник народних песама садржи много творевина прикупљених 70-их и 80-их година, а у те творевине спадају и песме Балда Главића и других скупљача из дубровачке околине). Примери из Мажуранићевог спева скоро да нису потребни: Вјерна уз друга друг корача. — Ал' и добра у јунака... — У по дана гано доба у глухо. — Ил' рујева испод грма зече, — итд. И други хрватски песници су употребљавали тај метрички поступак. Прерадовић је још пре Мажуранића писао: Нема више томе на пољу тужном / Нити листка... (1845 године, у песми Косово; Дјела 1918 I, 139). Разуме се да тога има и у његовим доцнијим песмама. Исте употребе има и код доцнијих песника, што показује да је тај метрички поступак постао трајна тековина хрватског уметничког стиха. Али су за испитивање о пореклу тог поступка у народном певању важни они ранији, велики и популарни песници, Прерадовић и нарочито Мажуранић. Њихова дела падају у доба веће популарности дела писане књижевности, и зато су она могла утицати на народно певање. Још једно Мажуранићево дело вероватно је утицало, а можда извршило чак и претежни утицај на народно певање. Поменути метрички поступак забележен је поглавито у дубровачкој околини, и нешто мало само и у даљој околини. Могућно је онда да су, из разлога локалног патриотизма, извршила утицај на народне певаче и два Мажуранићева певања којима је допунио празнину у Гундулићевом Осману. Мажуранић је у тим певањима употребио тај поступак много пута, знатно више него сам Гундулић: лијепу у реду, љуте од силе, ноћна ода сна, десној у руци (XIV, 122, 191, 390, 473 итд.). У поређењу са Гундулићем Мажуранић са овим прелази већ у манир, али је с тиме поступак постао упадљивији и наметљивији за подражавање. Разуме се, код народних певача је тај поступак чиста и празна форма, док Мажуранићу служи за циљеве стиха, најчешће за стварање елизије потребне у бројању слогова.

Зашто ни Маретић ни Ившић нису подвукли да је оваква употреба предлога код народних певача последица угледања. Не

зато што то нису видели, него зато што су о народној песми имали друкчије назоре: постојало је, и још помало постоји уверење да је народна песма самостална и самоникла творевина, да је скоро потпуно одвојена и независна од писане књижевности. Ова једна појединост, овај метрички поступак — који се по теорији о самониклости народног певања не може објаснити, — показује, међутим, јасно могућност, и не само могућност него и стварност таквог угледања. На такве путеве угледања на какве смо овде указали, упућују нас нарочито две чињенице: присуство те појаве само у дубровачкој блиској и даљој околини, као и отсуство те појаве у бугарштицама, које иначе носе на себи многе трагове дубровачкога утицаја, нарочито у језику.

С. Мајић